

V E N D I M
Nr.3, datë 27.3.2003

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbërë nga:

Thimjo Kondi	Kryetar
Perikli Zaharia	Anëtar
Kristaq Ngjela	“
Nikoleta Kita	“
Natasha Sheshi	“
Valentina Kondili	“
Evgjeni Sinoimeri	“
Irma Bala	“
Spiro Spiro	“
Vladimir Bineri	“
Ylvi Myrtja	“
Vladimir Metani	“
Zamir Poda	“
Bashkim Caka	“
Agron A. Lamaj	“

në seancën gjyqësore të datës 27.3.2003, mori në shqyrtim çështjen penale që i përket:

KËRKUES: Gjon Biba, i biri i Markut, i datëlindjes 1969, lindur në fshatin Markatomaj (Lezhë), aktualisht banues në Itali.

PERSON I INTERESUAR: Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë.

OBJEKTI: Kompensim për burgim të padrejtë për periudhën 25.2.1993 deri 16.9.1993 dhe rivendosje në afat e kërkesës

Gjykata e Shkallës së Parë Lezhë, me vendimin nr.17, datë 23.4.2002 vendosi:

- Rivendosjen në afat të së drejtës së kërkuesit Gjon Mark Biba për t'u kompensuar për burgim të padrejtë.

- Kërkuesi Gjon Mark Biba të kompensohet për burgim të padrejtë për 202 ditë, në shumën prej 1.010.000 (një milion e dhjetë mijë) lekë.

- U ngarkua seksioni i financës pranë Bashkisë Lezhë për pagimin e këtij detyrimi.

Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr.29, datë 9.9.2002 të saj, la në fuqi vendimin e mësipërm.

Kundër të dy vendimeve ka paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë, Kryetari i Bashkisë Lezhë, kurse prokurori i apelit Shkodër ka paraqitur rekurs vetëm kundër vendimit të Gjykatës së Apelit, Shkodër.

Kryetari i Bashkisë Lezhë, kërkon prishjen e të dy vendimeve për shkelje të ligjit procedural e material, duke parashtruar shkaqet e mëposhtme:

- Gjykata ka zhvilluar gjykimin pa palë, por vetëm me kërkues, në një kohë kur kemi të bëjmë me një kërkesë për dëmshpërblim për burgim të padrejtë.

- Gjykata nuk ka pasur parasysh faktin se detyrimin për dëmshpërblim, në kuptimin e nenit 268 të Kodit të Procedurës Penale, e ka shteti, që praktikisht, përfaqësohet nga Ministria e Financave dhe organet e saj vartëse në rreth, siç është dega e thesarit. Për rrjedhojë, si palë e paditur në këtë proces duhej të ishte dega e buxhetit Lezhë.

Prokuroria e Apelit Shkodër kërkon prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe kthimin e çështjes për rigjykim, duke parashtruar shkaqet e mëposhtme:

- Ndërgjyqësia është ndërtuar gabim, pasi sipas vendimit të Këshillit të Ministrave nr.335, datë 2.6.1998, përcaktohet qartë se kush institucion përgjigjet për detyrimet si më sipër.
- Kërkesa sipas nenit 269 të Kodit të Procedurës Penale, duhej të ishte bërë brenda afatit 3-vjeçar dhe nuk ekzistonin kushtet për ta rivendosur në afat kërkesin Gjon Biba.

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

pasi dëgjuan relacionin e anëtarëve Agron A. Lamaj e Ylvi Myrtja, përfaqësuesin e personit të interesuar, prokurorin Alfred Progonati, i cili kërkoi prishjen e të dy vendimeve e pushimin e gjykimit të çështjes, si dhe pasi biseduan çështjen në tërësi,

V Ë R E J N Ë:

Nga studimi i akteve që ndodhen në fashikullin e çështjes që i përket kërkesit Gjon Biba dhe gjatë shqyrtimit të saj në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, u konstatua se nga ana e Prokurorisë së Rrethit Lezhë, ishte dërguar për t'u gjykuar një çështje penale për një vrasje të kryer dhe për një tjetër të mbetur në tentativë për të cilat, veç të gjykuarit Gjergj Biba, i cili u deklarua fajtor dhe u dënua, ishte akuzuar edhe vëllai i tij, kërkesi Gjon. Për këtë të fundit, Gjykata e Rrethit Lezhë, me vendimin nr.54, datë 16.9.1993 vendosi pushimin e çështjes, deklarimin e pafajshëm dhe lirimin e menjëhershëm të tij, vendim, i cili u la në fuqi edhe nga Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr.77, datë 1.11.1993 të saj.

Më 3.4.2003, Gjon Biba paraqiti kërkesë pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë, me objekt kompensim për burgim të padrejtë, për periudhën 25 shkurt deri 16 shtator 1993 dhe rivendosjen në afat të këtij kërkimi.

Me vendimin nr.17, datë 23.4.2002 Gjykata e Shkallës së Parë Lezhë, me arsyetimin se kërkesi ishte larguar nga Shqipëria që para vitit 1995 (kohë kur hyri në fuqi Kodi i ri i Procedurës Penale, me të cilin është njohur e drejta e kompensimit për burgim të padrejtë), vendosi rivendosjen në afat të së drejtës së kërkesit për t'u kompensuar për burgim të padrejtë dhe kompensimin faktik të tij në shumën 1.010.000 lekë për 202 ditë që ai kishte qenë i paraburgosur, vendim, i cili u la në fuqi edhe nga Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr.29, datë 9.9.2002 të saj me të njëjtin arsyetim.

Gjatë shqyrtimit të rekurseve që paraqiti prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë, si person i interesuar dhe Kryetari i Bashkisë Lezhë, si përfaqësues i institucionit i cili, me vendim gjykatë, ishte detyruar që të bënte kompensimin faktik në favor të kërkesit kundër të dy vendimeve të përmendura më lart, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e tij nr.92, datë 26.2.2003, vendosi kalimin e akteve të kësaj çështjeje Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, për njehsimin e praktikës gjyqësore, në drejtimet e mëposhtme:

1- Kush e ka juridiksionin për gjykimin e çështjeve që kanë të bëjnë me kompensime për burgim të padrejtë, gjykata penale apo civile e, në përputhje me këtë, çështjet do të gjykohen mbi bazën e kërkesave të Kodit të Procedurës Penale apo të Kodit të Procedurës Civile?

2- Duhet të bëhet kërkesëpadi me paditës të përcaktuar apo vetëm kërkesë dhe, nëse duhet bërë kërkesëpadi, kush do të jetë i padituri?

3- Pasi merret vendimi përkatës për pushimin e çështjes apo dhënien e pafajësisë, personi që ka bërë burgim të padrejtë duhet t'i drejtohet për kompensim Ministrisë së Financave apo duhet të kërkojë zgjidhjen e çështjes gjyqësisht?

4- Në paragrafin e dytë të nenit 269 të Kodit të Procedurës Penale përcaktohet se masa e kompensimit dhe mënyra e llogaritjes, si dhe rastet e kompensimit për arrestin në shtëpi, caktohen me ligj të veçantë. Në kushtet kur nuk ka dalë ligji i veçantë, si do të përcaktohet mënyra dhe masa e kompensimit?

Mbas shqyrtimit në tërësi që iu bënë shkaqeve të parashtruara në rekursin e paraqitura dhe çështjeve të shtruara për njehsimin e praktikës gjyqësore, në drejtimet e parashtruara më lart, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, arritën në përfundimin se si vendimi nr.17, datë 23.4.2002 i Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë, ashtu edhe vendimi nr.29, datë 9.9.2002 i Gjykatës së Apelit Shkodër, janë marrë duke mos u zbatuar drejt kërkesat e Kodit të Procedurës Penale, në lidhje me

rivendosjen në afat dhe për këtë shkak, ato duhet të prishen.

Kështu, përsa i përket paraqitjes, nga ana e të interesuarve të kërkesës për kompensim për burgim të padrejtë, ligjvënësi ka parashikuar një afat, brenda të cilit ajo duhet të paraqitet, sepse ndryshe d.m.th me kalimin e këtij afati, kërkesa nuk pranohet. Sipas përmbajtjes së dispozitës së nenit 269 të Kodit të Procedurës Penale, ky afat është brenda tre vjetëve nga data në të cilën vendimi i pafajësisë ose i pushimit të çështjes ka marrë formë të prerë.

Të dy gjykatat që morën në shqyrtim çështjen në lidhje me kërkesën e paraqitur nga kërkuesi Gjon Biba, megjithëse nga dita që vendimi i pushimit të çështjes penale në ngarkim të tij dhe deklarimi i pafajshëm e lirimi nga paraburgimi i tij, ka marrë formë të prerë deri ditën e paraqitjes së kërkesës për kompensim për burgim të padrejtë, kishin kaluar 9 vjet 1 muaj e 8 ditë, e rivendosën atë në afat në kundërshtim me frymën e kërkesave të dispozitës së nenit 147 të Kodit të Procedurës Penale. Kjo, sepse nga shqyrtimi i akteve që ndodhen në dosje, bazuar në shprehjen "... deklarimin e pafajshëm të të pandehurit Gjon Biba dhe lirimin e tij në sallë", që ka përdorur Gjykata e Rrethit Lezhë në dispozitivin e vendimit nr.54, datë 16.9.1993 të saj, rezulton që kërkuesi ka qenë i pranishëm gjatë gjykimit të çështjes penale në ngarkim të tij, përfshirë edhe ditën e shpalljes së vendimit të pafajësisë në favor të tij. Kështu që, arsyetimi i përdorur nga të dyja gjykatat, sipas të cilit ai qe larguar nga Shqipëria para vitit 1995, kohë kur hyri në fuqi Kodi i ri i Procedurës Penale dhe që u përdor si argument për të justifikuar shkakun e rivendosjes në afat për të paraqitur kërkesën për kompensim për burgim të padrejtë, nuk gjen mbështetje ligjore.

Pretendimi sipas të cilit ai (kërkuesi) gjatë periudhës 9-vjeçare, nuk mund të vinte në Shqipëri nga frika e gjakmarjes, edhe sikur të ketë pasur bazë reale, në kushtet kur, sipas legjislacionit në fuqi, të drejtën për ta paraqitur kërkesën mund ta kishte ushtruar edhe nëpërmjet një përfaqësuesi të ngarkuar prej tij sipas ligjit, nuk qëndron.

Pasi zgjidhen si më sipër, në themel çështjen objekt gjykimi, në zgjidhjen më tej të problemeve që përbëjnë drejtimit për të cilat ajo ka ardhur për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, këto Kolegje vlerësojnë nevojën e trajtimit të tyre, duke mos u kufizuar thjesht dhe vetëm në rrethanat e çështjes që Kolegji Penal i kësaj gjykate çmoi se duhen unifikuar për të orientuar drejt praktikën gjyqësore në aspektin praktik të çështjeve, që do të kenë për objekt, kërkesa për kompensim për burgim të padrejtë, por duke u nisur nga fakti që e drejta e zhdëmtimit, në përputhje me ligjin, të çdo personi për dëmin që ai ka pësuar për shkak të një akti të paligjshëm, sikurse mund të jetë edhe vendimi i organit të procedurës për burgimin e tij, në kuptimin e gjerë të kësaj fjale, nuk është e drejtë, që parashikohet vetëm në Kodin e Procedurës Penale, por është e drejtë kushtetuese dhe si e tillë ajo përfshihet në kreun mbi liritë dhe të drejtat vetjake të Kushtetutës në fuqi të Republikës së Shqipërisë.

Parë lidhur ngushtë me këtë mënyrë vlerësimi të çështjeve objekt unifikimi dhe me rëndësinë që ato paraqesin, Kolegjet e Bashkuara çmojnë se gjatë trajtimit të tyre duhet të jepet kuptimi i vërtetë i dispozitave të ligjit procedural penal, të cilat bëjnë fjalë për kompensim për burgim të padrejtë nga njëra anë, si dhe për gjykatën në juridiksionin e së cilës duhen përfshirë çështjet me këtë objekt dhe që është kompetente për gjykimin e tyre nga ana tjetër.

Lidhur me këtë të fundit, domethënë me gjykatën kompetente, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, konkluduan se kompetente për shqyrtimin e kërkesave për kompensim për burgim të padrejtë është gjykata civile dhe kërkesa drejtuar asaj duhet të plotësojë të gjitha kërkesat e parashikuara nga dispozitat e përfshira në titullin e V-të të Kodit të Procedurës Civile, në lidhje me ngritjen e padisë.

Edhe lidhur me rregullat procedurale që duhet të ndiqen nga gjykatat, gjatë shqyrtimit të çështjes me objekt kërkesat për kompensimin për burgim të padrejtë, Kolegjet e Bashkuara, pavarësisht nga fakti që si shkak për ngritjen e padive të këtij lloji, shërben vendimi penal i formës së prerë me të cilin pushohet çështja në ngarkim të të pandehurit ose ai deklarohet i pafajshëm se nuk provohet se është autor i veprës penale për të cilën është akuzuar, si dhe vendimi i prokurorit për pushimin e çështjes për të njëjtat shkaqe, **konkludojnë se gjatë gjykimit të këtyre çështjeve, duhen zbatuar kërkesat e Kodit të Procedurës Civile, duke filluar që nga ato për hartimin dhe**

paraqitjen e padisë, shqyrtimin e saj dhe deri tek ankimet kundër vendimeve të dhëna, paraqitja dhe shqyrtimi i tyre.

Ndërsa, në lidhje me palët, që do të formojnë ndërgjyqësinë në proceset gjyqësore të kësaj natyre, Kolegjet çmojnë se ato, veç ish-të pandehurit ose trashëgimtarëve të tij (për trashëgimtarët shih nenin 460 të Kodit të Procedurës Penale) që legjitimohen të jenë paditës, si të paditur do të jenë përfaqësuesit e organeve ose institucioneve shtetërore që, me akte nënligjore ngarkohen për të ndjekur dhe zbatuar procedurat për zbatimin e vendimeve gjyqësore për detyrimet që prekin Buxhetin e Shtetit. (I tillë, sipas vendimit nr.355, datë 2.6.1998 të Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë shkronja "c" e tij, aktualisht është institucioni i Ministrisë së Financave dhe strukturat e saj, sikurse janë aktualisht zyrat e thesarit nëpër rrethe.)

Meqenëse, sikurse u theksua, si shkak i proceseve gjyqësore të këtij lloji shërbejnë vendimet gjyqësore të formës së prerë apo ato të pushimit të çështjes nga ana e prokurorit, **çmohet e nevojshme pjesëmarrja në këto gjykime edhe e përfaqësuesit të prokurorisë për çështje të vëna në lëvizje prej saj ose edhe e të dëmtuarit akuzues për çështje, të cilat, sipas parashikimeve të dispozitës së nenit 284 të Kodit të Procedurës Penale, ndjekja penale mund të fillojë vetëm me ankimin e tij si persona të interesuar.**

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se e veçanta e çështjeve me objekt kërkesat për kompensim për burgim të padrejtë konsiston në faktin se nga njëra anë, vetë e drejta për të kërkuar kompensimin për burgim të padrejtë, buron nga ligji procedural penal. Në këtë ligj parashikohen rastet në të cilat mund të bëhet një kërkesë e kësaj natyre, kushtet e zbatimit të saj (neni 268 i Kodit të Procedurës Penale), afatet e paraqitjes së tyre, masa e kompensimit dhe mënyra e llogaritjes së tij (neni 269 i Kodit të Procedurës Penale). Ndërsa nga ana tjetër, nga vetë përmbajtja e tyre, për shkak të karakterit pasuror që kanë, ato dalin nga natyra e marrëdhënieve juridiko-penale, thelbin e të cilave e përbëjnë ato veprime ose mosveprime të kryera me faj që vetë ligjvënësi, për shkak të rrezikshmërisë që paraqesin, i ka konsideruar vepra penale, si dhe dënimet që janë parashikuar për autorët e këtyre veprave.

Karakterit pasuror i kërkesave për kompensim për burgim të padrejtë, spikat dukshëm duke e parë çështjen, jo vetëm nga qëllimi që ka dashur të realizojë ligjvënësi nëpërmjet parashikimit për këtë kategori personash, (personat që deklarohen të pafajshëm me vendim të formës së prerë ose çështja e të cilëve është pushuar) të dispozitave të posaçme për rehabilitimin e tyre, por edhe nga vet termi "kompensim" që është përdorur kur është fjala për rehabilitimin jo në kuptimin e gjerë të kësaj fjale, por për rehabilitimin në kuptimin e përmirësimit të arsyeshem të nivelit të gjendjes ekonomike të kësaj kategorie personash, e cila padyshim që është dëmtuar gjatë kohës që ata kanë qëndruar padrejtësisht në burg, për shkak të një akti të paligjshëm të organeve shtetërore.

Akte të tilla, për rastin në shqyrtim, mund të jenë ose vendime të gabuara të gjykatave për caktimin e masës së sigurimit arrest në burg, ose vendime të gabuara të prokurorit ose të oficerit të policisë gjyqësore për arrestimin në flagrancë ose ndalimin e personit, ose deri edhe vendime të gjykatave që deklarojnë fajtor dhe dënojnë me burgim persona që kur gjykohen janë në gjendje të lirë dhe që më vonë deklarohen të pafajshëm ose pushohen çështjet penale në ngarkim të tyre, me vendim gjyqësor të formës së prerë.

Megjithatë Kolegjet e Bashkuara çmojnë se natyra e dëmtimeve të karakterit pasuror që pëson personi gjatë kohës së qëndrimit padrejtësisht në burg, nuk është e njëjtë me dëmin që i shkaktohet një personi në mënyrë të paligjshme dhe me faj, në kuptimin që ka termi "dëm" në të

drejtën civile. Për rrjedhojë, këto Kolegje, arritën në përfundimin se midis kompensimit nga ana e shtetit të personit të burgosur pa të drejtë, për dëmet pasurore që ai ka pësuar gjatë kohës që ka qëndruar në burg pa të drejtë dhe për shkak të këtij qëndrimi nga njëra anë dhe shpërblimit të dëmit si institut i së drejtës civile nga ana tjetër, nuk mund të vihet shenja e barazimit. Prandaj edhe mënyra e llogaritjes dhe kriteret që duhen ndjekur gjatë këtij procesi (procesit të llogaritjes), në rastin e shqyrtimit nga gjykatat të kërkesave për kompensim për burgim të padrejtë, edhe pse sikundër u theksua, këto janë çështje që hyjnë në juridiksionin e gjykatave civile, ato i nënshtrohen një rregullimi ligjor tjetër dhe jo atij të parashikuar nga nenet 640 e vijues të Kodit Civil në lidhje me shpërblimin e dëmit, rregullim ligjor ky i posaçëm, veçantitë e

të cilit burojnë nga përmbajtja e pikës 2 të nenit 269 të Kodit të Procedurës Penale, sipas së cilës, masa e kompensimit për burgim të padrejtë dhe mënyra e llogaritjes së tij, caktohen me ligj të veçantë.

Mirëpo, vakumi i krijuar në legjislacion për shkak të mosmiratimit ende të një ligji të veçantë me objekt përcaktimin e masës së kompensimit për burgim të padrejtë dhe mënyrën e llogaritjes së tij, i ka vënë gjykatat në vështirësi kur gjykojnë kërkesa të kësaj natyre, duke u detyruar që, megjithëse, jo krejtësisht me baza teoriko-ligjore, të llogarisin masën e kompensimit, duke iu referuar, nga nevoja, paragrafit të tretë të nenit 57 të Kodit Penal, sipas të cilit, një ditë paraburgim është baraz me 5 (pesë) mijë lekë.

Thuhet nga nevoja, sepse, sikurse del nga përmbajtja e dispozitës së nenit 57 të Kodit Penal, e cila bën fjalë për llogaritjen e paraburgimit, këtu është fjala për rastet kur, në përfundim të gjykimit të çështjes penale në ngarkim të tij, i paraburgosuri, deklarohet fajtor dhe dënohet ose me burgim ose me gjobë dhe gjykata bën përlllogaritjen, duke konvertuar ditët e kaluara në paraburgim, me kohën që ai do të vuajë në burg dhe në rastet kur dënohet me gjobë, duke llogaritur një ditë të kaluar në paraburgim, me 5 mijë lekë gjobë.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, bazuar në përmbajtjen e dispozitave të Kodit të Procedurës Penale, që bëjnë fjalë për kompensimin për burgim të padrejtë (nenet 268, 269, 459 dhe 460 të Kodit të Procedurës Penale), konstatojnë se, sipas legjislacionit shqiptar në fuqi, kompensimi për burgim të padrejtë i personave të cilëve u lind kjo e drejtë, nuk realizohet vetvetiu, që në momentin kur është marrë vendimi i organit procedues kompetent mbi bazën e të cilit ajo lind. Ligjvënësi, realizimin e kësaj të drejte, e ka kushtëzuar me bërjen e kërkesës për kompensim nga ana e personit që ka të drejtë ta përfitojë atë, e cila duhet të bëhet brenda tre vjetëve nga data në të cilën vendimi i pafajësisë ose i pushimit të çështjes ka marrë formë të prerë (në rastet e zakonshme) brenda dy vjetësh nga dita që vendimi i rishikimit ka marrë formë të prerë (në rastet kur vendimi i pafajësisë ose i pushimit të çështjes, në favor të përfituesit, merret pas rishikimit të vendimit penal të formës së prerë) dhe në të gjitha rastet, realizimi faktik i kësaj të drejte arrihet pasi, për kërkesën e të interesuarit për kompensim për burgim të padrejtë, të jetë marrë një vendim i veçantë në favor të tij nga ana e gjykatës.

Në këtë përfundim, megjithëse nga dispozita e nenit 269 të Kodit të Procedurës Penale, në të cilën bëhet fjalë posaçërisht për kërkesën për kompensim për burgim të padrejtë, nuk del, që të jetë përmendur, në formë të shprehur, e drejta dhe njëkohësisht detyrimi i përfituesit për t'iu drejtuar gjykatës, Kolegjet e Bashkuara arrijnë duke i bërë interpretimin logjik përmbajtjes së saj dhe njëkohësisht duke e parë atë në lidhje me përmbajtjen e pikës 3 të dispozitës së nenit 459 të këtij Kodi, sipas së cilës kërkesa për kompensim paraqitet në sekretarinë e gjykatës që ka dhënë vendimin.

Gjykata, së cilës i paraqitet kërkesa për kompensim për burgim të padrejtë, gjatë shqyrtimit të saj, përveç verifikimit të respektimit ose jo të afateve të paraqitjes së saj dhe ekzistencës ose jo të ndonjëres prej rrethanave, prania e të cilave, sipas ligjit, përjashtojnë të drejtën për kompensim, bën edhe llogaritjet dhe përcakton përfundimisht masën, të shprehur në të holla, të kompensimit që do të përfitojë kërkuesi.

Përsa i përket rrethanave që shërbejnë si shkak për të përjashtuar kërkuenin nga e drejta e përfitimit si rrjedhojë e kompensimit për burgim të padrejtë, megjithëse, në të gjitha rastet, ligjvënësi ato i ka kushtëzuar me qëndrimin subjektiv të kërkuetit, kur ai ishte në pozitën e të pandehurit, në kohën kur është marrë vendimi gjyqësor i formës së prerë, në të cilin ai bazon kërkesën për kompensim për burgim të padrejtë, ato (rrethanat e përjashtimit) nuk janë krejtësisht të njëjta si në rastet e zakonshme, ashtu edhe në rastet kur ndodhemi para vendimit penal të formës së prerë të pafajësisë ose pushimit të çështjes, pas rishikimit të një vendimi penal të formës së prerë.

Në rastin e parë, sipas përmbajtjes së pikës 1 të dispozitës së nenit 268 të Kodit të Procedurës Penale, personi që ka marrë pafajësi ose ndaj të cilit është pushuar çështja, përjashtohet nga e drejta për kompensim për burgim të padrejtë kur: a) është provuar që vendimi është i gabuar, tërësisht ose pjesërisht, për fajin e tij dhe b) moszbulimi në kohën e duhur i fakteve të panjohura, administrimi i të cilave, nga gjykata penale, nuk do ta çonte atë në marrjen e një vendimi fajësie për kërkuetin, ka ndodhur tërësisht ose pjesërisht për fajin e këtij të fundit.

Kurse, në rastin e kërkesës, bërë për kompensim për burgim të padrejtë nga personi që ka marrë pafajësi pas rishikimit të vendimit penal të formës së prerë me të cilin ai ishte deklaruar fajtor dhe dënuar me burgim, sipas përmbajtjes së pikës 1 të nenit 459 të Kodit të Procedurës Penale, personi që ka marrë pafajësi, përjashtohet nga e drejta për burgim të padrejtë, kur kishte dhënë shkak me dashje ose pakujdesi të rëndë për gabimin gjyqësor që u vërtetua mbas rishikimit të çështjes, se kishte qenë ai që kishte ndikuar në marrjen e vendimit të fajësisë në dëm të tij.

Evidentimi, administrimi dhe konkretizimi, rast pas rasti, i ekzistencës së këtyre rrethanave është detyrë e gjykatës penale ose prokurorit që, përkatësisht, jep vendimin e pafajësisë ose pushon çështjen.

Nga sa u parashtua më lart, vërehet se, në të gjitha rastet e kërkesave për kompensim për burgim të padrejtë, ndodhemi para vendimeve të gabuara të organit procedues (gjykatës, prokurorit, oficerit të policisë gjyqësore), por personit që është dëmtuar nga ky vendim duke u burgosur padrejtësisht, i lind e drejta për t'u kompensuar për këtë burgim vetëm në qoftë se ai nuk ka vepruar me faj (dashje ose pakujdesi të rëndë) në dhënien e vendimit të fajësisë në dëm të tij.

Përfundimin nëse kërkuar ka qenë ose jo me faj, në raport me vendimin e burgimit të padrejtë, gjykata që shqyrton kërkesën për kompensim për burgim të padrejtë paraqitur prej tij e arrin, duke u nisur rast pas rasti, nga tërësia e vendimit mbi bazën e të cilit ai u burgos (apo edhe u paraburgos) dhe sidomos, nga pjesa arsyetuese e tij, në të cilën gjykatat, sipas kërkesave të Kodit të Procedurës Penale, janë të detyruara të parashtojnë, në mënyrë sa më të hollësishme, të qartë e bindëse, si provat e fajësisë ashtu edhe të pafajësisë dhe të pasqyrojnë qëndrimin e të pandehurit në raport me to e në përgjithësi me akuzën në ngarkim të tij, si dhe në raport me tërësinë e rrethanave të çështjes që përbëjnë objektin e të provuarit në gjykimin e çdo çështjeje penale (çfarë ka ndodhur, ku ka ndodhur, kur ka ndodhur, me ç'mjet ka ndodhur, si ka ndodhur, kush dhe pse e ka kryer atë).

Duke u bazuar në përmbajtjen e dispozitave të Kodit të Procedurës Penale, të cilat bëjnë fjalë drejtpërdrejt ose që kanë lidhje me kërkesën për kompensim për burgim të padrejtë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se rrethi i personave që legjitimohen të ngrejnë padi me objekt kërkesën për kompensim për burgim të padrejtë, përbëhet nga:

1. Personat që deklarohen të pafajshëm me vendim të formës së prerë.
2. Të dënuarit që kanë qenë të paraburgosur me vendim të formës së prerë, kur vërtetohet se akti me të cilin është caktuar masa e sigurimit personal arrest në burg, është nxjerrë pa qenë kushtet e parashikuara nga nenet 228 e 229 të Kodit të Procedurës Penale që bëjnë fjalë, respektivisht, për kushtet dhe kriteret për caktimin e masave të sigurimit personal.
3. Të paraburgosurit, që ishin arrestuar në flagrancë, me vendim të oficerit ose agentëve të policisë gjyqësore, kur çështja në ngarkim të tyre është pushuar nga gjykata ose prokurori, përjashto rastet e pushimit të çështjes për shkak amnistie.
4. Të paraburgosurit që ishin ndaluar me urdhër të prokurorit kur çështja në ngarkim të tyre është pushuar nga gjykata ose prokurori, përjashto rastet e pushimit të çështjes për shkak amnistie.

5. Të paraburgosurit që lirohen me vendim të gjykatës, sipas të cilit vërtetohet që fakti për të cilin ata ishin arrestuar, nuk përbën vepër penale për shkak të shfuqizimit të dispozitës përkatëse, të cilët kompensohen për atë pjesë të paraburgimit të vuajtur pas shfuqizimit të dispozitës.

6. Personat që marrin pafajësinë gjatë rishqyrtimit të një vendimi penal të formës së prerë dhe trashëgimtarët e personit të burgosur padrejtësisht, kur i dënuari vdes gjatë, mbas ose edhe para procedimit të rishikimit penal të formës së prerë me të cilin ai ishte deklaruar fajtor dhe dënuar me burgim.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë mbështetur në nenin 485/ "c" të Kodit të Procedurës Civile

V E N D O S Ë N:

Prishjen e vendimit nr.17, datë 23.4.2002 të Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë dhe vendimit nr.29, datë 29.9.2002 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe pushimin e gjykimit të çështjes.

Ky vendim është unifikues. Një kopje e tij të dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

MENDIMI I PAKICËS

Ne si pakicë kemi mendimin se ligji procedural penal përmban disa dispozita që bëjnë fjalë për kompensimin për burgim të padrejtë, të cilat në zgjidhjen që i jepet çështjes nga shumica kapërcehen. Për këtë shkak ne kemi mendim të kundërt bazuar në arsyetimin e mëposhtëm:

Kodi i Procedurës Penale, në kreun e V-të, nëntitullin **“Kompensim për burgim të padrejtë”** në nenin 268, parashikon kushtet e zbatimit ku sipas përcaktimit të bërë në këtë dispozitë, ka të drejtën për kompensim për burgim të padrejtë:

- personi që është deklaruar i pafajshëm me vendim të formës së prerë, për paraburgimin e vuajtur;

- i dënuari që ka qenë i paraburgosur, kur me vendim të formës së prerë vërtetohet se akti me të cilin është caktuar masa është nxjerrë pa qenë kushtet e parashikuara nga nenet 228 dhe 229

- personat e mësipërm e përfitojnë këtë të drejtë edhe kur është vendosur pushimi i çështjes nga gjykata ose prokurori;

- e përfitojnë këtë të drejtë edhe personat e mbajtur padrejtësisht në arrest shtëpie.

Në paragrafin e parë të nenit 268 theksohet se personi nuk e përfiton këtë të drejtë, *kur është provuar që vendimi i gabuar ose moszbulimi në kohën e duhur të faktit të panjohur është shkaktuar tërësisht ose pjesërisht prej tij*. Ky qëndrim i ligjit tonë është në përputhje me përmbajtjen e nenit 3 të protokollit nr.7 të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut, në të cilin parashkohet e drejta për zhdëmtimin në rast gabimi gjyqësor, si dhe kufizimi i kësaj të drejte, i cili ka formulim të njëjtë me përkufizimin e përfitimit të kësaj të drejte në ligjin shqiptar.

Ligji ynë procedural (neni 459) parashikon edhe **kompensimin për dënim të padrejtë**, duke përcaktuar se ka të drejtë për një kompensim në përpjesëtim me kohëzgjatjen e dënimit dhe me pasojat personale dhe familjare që rrjedhin nga dënimi, personi që ka marrë pafajësinë gjatë rishikimit të vendimit të formës së prerë, me kusht kur nuk ka dhënë shkak me dashje ose pakujdesi të rëndë për gabimin gjyqësor.

Nga interpretimi i përmbajtjes së ligjeve të mësipërme, del shumë qartë se që një person të përfitojë kompensim për burgim apo dënim të padrejtë, nuk mjafton që ai deklarohet i pafajshëm me vendim të formës së prerë apo që çështja në ngarkim të tij të jetë pushuar, *por duhet që të vërtetohet që vendimi i gabuar gjyqësor nuk është shkaktuar qoftë tërësisht apo pjesërisht për faj të tij*, çka do të thotë se vërtetimi i këtyre të fundit sjell përjashtim të personit nga e drejta për të përfituar këtë kompensim.

Përcaktimi i kësaj rrethane, që në çdo rast konkret mund të jetë lejuese ose përjashtuese nga përfitimi i së drejtës për dëmshpërblim, nuk mund të kryhet nga ana e organit të administratës, por detyrimisht nga gjykata. Bazuar në faktin se të gjitha rregullimet e mësipërme parashikohen në mënyrë të shprehur në Kodin e Procedurës Penale, nxirret përfundimi se është ky legjislacion baza ligjore e zgjidhjes së çështjes dhe për rrjedhojë **është gjykata penale** ajo që do të vendosë për të drejtën e personit për të fituar kompensimin për burgim të padrejtë, që mund të jetë sipas rastit gjykata e rrethit gjyqësor, gjykata ushtarake apo gjykata e krimeve të rënda, kur të krijohet. Qëllimi i ligjvënësit që për të përfituar kompensimin për burgim të padrejtë duhet që të vendosë më parë gjykata penale, rezulton edhe nga disa rregulla procedurale të vendosura në nenet 278, 269 dhe 459 të Kodit të Procedurës Penale, në të cilat përmendet kërkesa për kompensimin, afati i paraqitjes, fakti se kompensimi është në përpjesëtim me kohëzgjatjen e dënimit, me pasojat personale dhe familjare që rrjedhin nga dënimi, se kompensimi bëhet me pagimin e një shume parash ose me dhënien e një të ardhure jetësore, se masa e kompensimit dhe mënyra e llogaritjes, si dhe rastet e kompensimit për arrestin në shtëpi caktohen me ligj të veçantë, se kërkesa për kompensim i komunikohet prokurorit dhe të gjithë të interesuarve e të tjera.

Këto përcaktime tregojnë se ligjvënësi ka marrë parasysh caktimin e gjykatës penale si gjykatë kompetente për të vendosur për kompensimin për burgim të padrejtë, për shkak të natyrës të këtij lloji

gjykimi. Ligjvënësi nuk mund të linte në kompetencë të gjykatës civile, që të përcaktonte ajo faktin nëse personi që kërkon kompensim ka shkaktuar me dashje apo pakujdesi gabimin gjyqësor në ngarkim të tij. Procedura Penale, duke parashikuar se kërkesa për kompensim i njoftohet prokurorit dhe të gjithë personave të interesuar, rritet qëllimin e ligjit që përcakton si kompetente gjykatën penale.

Personi i deklaruar i pafajshëm me vendim të formës së prerë apo që është pushuar çështja në ngarkim të tij, nuk mund t'i drejtohet drejtpërdrejt për të kërkuar kompensimin për burgim të padrejtë, organi të administratës që mund të ketë detyrimin për të bërë pagimin e tij. Kjo rezulton e shprehur në KPP, ku përcaktohet se personi që pretendon duhet të paraqesë **një kërkesë për kompensim** dhe se ajo paraqitet në **sekretarinë e gjykatës që ka dhënë vendimin**.

Parashikimi në mënyrë të shprehur i këtyre momenteve në ligjin procedural penal, pra të faktit se duhet të paraqitet kërkesa dhe se ajo duhet të paraqitet në sekretarinë e gjykatës që ka dhënë vendimin, tregon edhe njëherë, përveç pamundësisë që personi t'i drejtohet direkt organit të administratës që të realizojë detyrimin, ashtu edhe faktin se është gjykata penale organi ku do të paraqitet dhe do të gjykohej kërkesa për kompensim.

Ligji procedural penal nuk parashikon mënyrën e gjykimit të çështjes nga gjykata penale që gjykon mbi bazën e kërkesës për kompensim për burgim të padrejtë dhe nuk specifikon vendimin që ka të drejtë të marrë kjo gjykatë. Por bazuar në përmbajtjen e dispozitave të përmendura dhe në tërësi në ligjin procedural penal, ne si pakicë kemi mendimin se:

- Gjykatë kompetente për gjykimin e kërkesave për kompensim për burgim të padrejtë është gjykata penale që ka dhënë vendimin e pafajësisë apo të pushimit të çështjes.

- Personi i interesuar mund ta drejtojë kërkesën për kompensim për burgim edhe njëkohësisht me kërkimin e tij për pafajësi të bërë gjatë gjykimit në themel të çështjes. Gjkata penale vendos për *detyrimin për zhdëmtim (kompensim)* me vendimin që zgjidh çështjen në themel, dhe në rast se kjo nuk është e mundur, për shkak të vështirësive që mund të krijohen, gjykata vendos në një seancë tjetër.

- Në rastet e tjera, kërkesa duhet të paraqitet në gjykatën penale brenda afateve të përcaktuara në nenin 269/1 të Kodit të Procedurës Penale, që është tre vjet nga data në të cilin vendimi i pafajësisë ose i pushimit të çështjes ka marrë formë të prerë dhe afatit të përcaktuar në nenin 459 pika 3 të Kodit të Procedurës Penale, që është brenda dy vjetëve nga dita që vendimi i rishikimit ka marrë formë të prerë.

Sipas edhe standardeve ndërkombëtare, shteti nuk është i detyruar të paguajë kompensim në qoftë se vërtetohet që vetë personi ka lejuar marrjen e vendimit të padrejtë në ngarkim të tij. Por i bie barra shtetit që të vërtetojë një gjë të tillë. Pra, nuk kërkohet që shteti të paguajë kompensim

bazuar vetëm në faktin se personi është arrestuar apo dënuar në mënyrë të padrejtë, qëndrim ky që mbahet edhe nga legjislacioni shqiptar. Shteti duhet të miratojë ligjin lidhur me kompensimin për burgim të padrejtë, i cili mund të rregullojë procedurat për dhënien e kompensimit dhe mënyrën e shumat e dëmshpërblimit, por fakti që ky ligj ende nuk ka dalë nuk e mënjanon shtetin nga detyrimi që të paguajë kompensimin.

Dëmshpërblimi për burgim të padrejtë jepet mbi bazën e kërkesës së personit të interesuar dhe gjykata penale, kur e gjen kërkesën të bazuar vendos **detyrimin e shtetit** (Ministritë së Financave) **për zhdëmtim** (kompensim). Vendimi duhet të përmbajë llojin e masës shtrënguese të padrejtë të marrë ndaj personit dhe kohëzgjatjen e saj, për të cilën personi duhet të kompensohet.

Mbasi ky vendim gjyqësor të marrë formën e prerë, shteti është i detyruar që të realizojë kompensimin për burgim të padrejtë. Kundër **vendimit të kompensimit (si për vendimin që refuzon të bëjë kompensimin, ashtu dhe për masën dhe mënyrën e kompensimit)** të organit shtetëror (Ministritë së Financave) personi i interesuar ka të drejtë që të ankohet në gjykatën civile. Nuk përbën asnjë pengesë për **gjykatën civile** fakti që ende nuk ka dalë një ligj i posaçëm për kompensimin për burgim të padrejtë, që parashikon edhe Kodi i Procedurës Penale në nenin 269/2, sepse sipas nenit 2 të Kodit të Procedurës Civile gjykata nuk mund të refuzojë të shqyrtojë dhe të japë vendime për çështjet që i paraqiten për shqyrtim, me arsyetimin se ligji mungon, nuk është i plotë, ka kundërshtime ose është i paqartë.

